

Csanda, Alexander

Varianty epickéj piesne o Siládím a Had'máším v balkánských a východoeurópskych literatúrach

In: *Studia Balkanica Bohemoslovaca* : (příspěvky přednesené na I. celostátním balkanistickém symposiu v Brně 11.-12. prosince 1969). Pražák, Richard (editor); Dorovský, Ivan (editor). 1. vyd. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1970, pp. 416-425

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120714>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VARIANTY EPICKEJ PIESNE O SILÁDIM A HAĎMÁŠIM V BALKÁNSKÝCH

A VÝCHODOEURÓPSKÝCH LITERATÚRACH

Alexander C s a n d a , Bratislava

Aj v slovenskej, aj v maďarskej literatúre sú známe tri opisy (zo 16. storočia) veršovanej historickej povesti o úteku Michala Siládiho a Ledislava Haďmášiho z tureckého zajatia, čo bolo spojené s únosom sultánovej dcéry.^{1/} Podľa tejto básne, keď sa hrdinovia dostali do Uhorska došlo medzi nimi k súboju, v ktorom Siládi utal ruku Haďmášimu. Už v podrobnejšej štúdií sme dokázali,^{2/} že medzi maďarským a slovenským textom musí byť pomer prekladu. Veľa podobných epických piesní poznáme zo 16. storočia v balkánskych a východoeurópskych literatúrach, ktoré sú však len viac-menej podobné nášmu textu. O maďarskej básni v minulom storočí prvú odbornú štúdiu napísal Ferenc Toldy, ktorý predpokladal, že ju preložili zo srbského originálu, ale neskoršie svoj názor zmenil, a považoval text za novšie prebásnenie staršej maďarskej veršovanej povesti.^{3/} Podľa neho udalosť sa vzťahuje k r. 1454, lebo vtedy sa zdržiaval Hunyadi so svojimi vojakami pri hlavnom meste Bulharska. Na túto však na žiaden pád sa vzťahovať nemôže.

József Thury dokazuje,^{4/} že táto udalosť sa môže vzťahovať iba na prvé turecké zajatie Siládiho v r. 1448, lebo z druhého (1460) sa už nevyslobodil. Historický výklad Thuryho v spojení s mestom "Nagy-sombat" (Trnava) považuje Rezső Szegedy^{5/} za pochybný, nepravdepodobný. Tvrdí, že Thury sa opiera o také nevierohodné pramene (vyprávania Györgya Szerémiho a istého tureckého anonyma), ktoré zaznamenávajú nie historické fakty, ale iba ľudové vyprávania. Szegedy nepokladá za pravdepodobné, že by Mihály Siládi bol na Kosovom Poli v r. 1448 padol do tureckého zajatia, ale nepochybuje o tom, že Siládi, o ktorom povest' hovorí, je totožný s ujom kráľa Mateja. Môže sa predpokladať, že rozne rozprávkové motívy, známe v celej Európe, boli takto spájané na základe historických dát i údajov z rôznych povestí s Uhorskom.

Albert Kardos je tiež toho názoru, že táto historika bola preložená z latinčiny, čo podľa neho potvrdzuje predovšetkým fakt, že Semedrijský Anonym sa odvoláva na "poetu". I on tuší, že starší prameň tejto historiky je v povesti, ktorá "sa vo svojom zovňajšku vždy menila; a podľa storočí sa vždy obliekla do iného a iného rúcha."^{6/}

Rezoš Szegedy poukázal na veľkú rozšírenosť tejto historky v juhoslovenskej ľudovej poézii^{7/} a jej pôvod tiež vysvetľuje na základe jeho slovanského vplyvu. Jeho sem spadajúce štúdie sú mimoriadne cenné, prinášajú mnoho nových hľadísk.

Janos Honti vo svojej štúdií Dejiny textu povesti o Siládiim a Hadmásiim^{8/} nie celkom presvedčivo vidí v podobnej maďarskej ľudovej balade od krásnej historky starší text a hovorí, že toto dielo môže mať svoj pôvod v maďarskej epickej ľudovej piesni, ktorá sa medzitým stratila a vo svojej štúdií Príbuznosť povesti a otázka povodu piesne o Siládiim a Hadmásiim^{9/} je tej mienky, že povod uhorskej historky možno nájsť v germánskom okruhu povesti waltherovského typu. Časť jeho argumentov presvedčivo vyvrátil Bertalan Korompay, ktorý referujúc o jednom slovinskom variante, rozvíja teóriu juhoslovanekého pôvodu povesti.^{10/}

Otázku pôvodu tejto historky pokúsime sa preskúmať porovnaním variantov v rôznych jazykoch. Nakoľko počet variantov je mimoriadne veľký a na ich uverejnenie nemáme miesta, pokúsime sa previesť toto porovnanie prehľadne, zjednocušené, na matematickom základe. Historku rozdelíme na hlavné a vedľajšie motívy. V predpokladanej povesti môžeme rozpoznať tri všeobecne charakteristické hlavné motívy:

1. Útek z cudzieho zajatia za pomoci devy.
2. Boj s prenasledovateľmi.
3. Osud utečencov na domácej pôde.

K vôli možností presnejšieho porovnania hlavné motívy rozdelíme ešte na menšie, konkrétnejšie motívy a v zátvorke ako príklad uvedieme, čo im zodpovedá v maďarskej ľudovej balade zo Sedmohradska.

1a. Upadnutie hrdinu (hrdinov) do zajatia: (Už je tomu sedem rokov, čo nás chytili a posadili do cisárovného žalára za dva strapce hrozne).

1b. Spev alebo reč hrdinu v zajatí (prvých päť riadkov ľudovej balady).

1c. Vyslobodenie. (Cisárova dcéra vyslobodí Siládiiho a Hadmásiiho z väzenia).

1d. Príprava k úteku. (V balade sa pripraví iba panna: vezme so sebou kľúče od tavnice "a svoje zlaté predmety, ktorých je málo".)

2a. Oklamanie strážce. (V balade chýba; v krásnej historke vidí odpoveď danú tridsiatnikom).

2b. Víťazstvo nad prenasledovateľmi alebo ich ochranie. (V ľudovej balade bojuje iba jeden hrdina, druhý dáva pozor na "sleč-

nu".)

2c. Plač panny počas boja. (Z balady chýba.)

3a. Keď sú dvaja hrdinovia, bojujú v súboji o pannu. (V ľudovej balade Haďmáši chce bojovať, ale Siláci mu prepúšťa peknú cisárovu dcéru.)

3b. Nebdajú o pannu.

3c. Keď ide o jedného hrdinu, vzevne si pannu.

3d. Nevezme si ju za manželku.

Na základe vyššieho číslovania porovnanie môže byť prirodzene iba relatívne presné: v jednotlivých verziách možno tieto motívy nájsť obšírnejšie alebo kratšie a okrem toho môžu sa v nich vyskytovať i rozličné vložky. Tak napr. v niekoľkých chorvátskych variantoch sa hovorí o tom, ako si zaobstaráva hrdina svoj zázračný nástroj, ktorým doprevádza svoj spev. V balkánskych variantoch nájdeme i množstvo irrealných prvkov i určité rozprávkové zafarbenie. (Zázračný prsteň, zázračný vták apod.). Vo viacerých verziách historka je zaešená do iného epického rámca. A teraz sa pozrime, ktoré motívy možno nájsť v tých dielach, ktoré sa spomínajú ako varianty povesti o Siláci a Haďmášim!

V slovenských a maďarských variantoch krásnej historky
o Mihalovi Siláci a Ladislavovi Haďmášim:

1b, 1c, 1d, 2a, 2b, 2c, 3a.

V sedmohradskej ľudovej balade o Siláci a Haďmášim:^{11/}

1a, 1b, 1c, 2b, 3b.

V slovenskej hrdinskej piesni Kráľ Matej v tureckom žalári:^{12/}

1a, 1b, 1c, 1d, 2a, 2b, 3c.

V chorvátskej piesni Bán Zrinjanin i djevojka Begzáda:^{13/}

1b, 1c, 1d, 2a, 2b, 3c.

V chorvátskej piesni Bán Zrinjanin i keć caricina:^{14/}

1a, 1b, 1c, 2a, 3c.

V srbochorvátskej piesni Taunovanje bána Zrinjanina:^{15/}

1b, 1c, 1d, 2a (koniec chýba).

V srbochorvátskej piesni Manželstvo Mikuláša Zrinjiho:^{16/}

2b, 3c.

V srbochorvátskej piesni Kráľjevič Marko a arabká kráľovská

dcéra:^{17/} 1b, 1c, 1d, 2a, 3d. V jej iných variantoch možno nájsť i 1a, 2c.)

V srbochorvátskej epickej piesni Pieseň o Svilojevićovi

(o Siláci):^{18/} 1a, 1b, 1c, 1d, 2b.

V srbochorvátskej hrdinskej piesni Bánovič Sekula v černošskom zajatí:^{19/}

1a, 1b, 1c, 1d, 2b.

V ľudovej balade sedmohradských Sasov Tomáš Dietrich a Ján Gréger:^{20/} 1a, 1b, 1c, 3a.

V rumunskej ľudovej rozprávke Juon a Nikola:^{21/}

1a, 1c, 1d, 2b, 3a.

V sedmohradskej cigánskej balade Anrus a Rukuj:^{22/}

V srbskej epickej básni Mujo a Alija:^{23/} 3a

V srbskej epickej piesni manželstvo Štefana Jakšiča:^{24/}

1a, 1c, 1d, 3c.

V srbskej piesni Ako sa delili Jakšičovci:^{25/} 3a

V nemeckej povesti o Waltherovi:^{26/} 3a

V poľskej povesti o Waczerzovi:^{27/} 3a

V tomto porovnaní sme prirodzene nemohli ukázať, aký je počet odlišných motívov v jednotlivých básňach.

Z porovnania predovšetkým vyplýva, ktoré diela môžeme právom považovať za varianty povesti spracovanej v krásnej historke a ktoré obsahujú iba po jednom motíve, vplietaného do inej udalosti. Tie diela máme považovať za varianty povesti, spracovanej v krásnej historke, v ktorých sú všetky tri hlavné motívy a tiež tie, v ktorých sa dej podobne začína, ale sa neskončí: zdajú sa byť zlomkami.

Za takú verziu možno považovať predovšetkým sedmohradskú ľudovú baladu, ďalej výtvary ľudovej poézie Kráľ Matej v tureckom žalári, Bán Zrínyi a panna Begzáda, Bán Zrínyi a cisarova dcéra, Bán Zrínyi v žalári, Kráľjevič Marko a arabká kráľovská dcéra a Juan a Nikola.

Nemôžeme považovať za varianty tejto historky také básnické spracovanie, ktoré hovorí o inej udalosti a do jej rámca vkladá jeden z tých motívov, ktorý možno nájsť i v našej povesti. Je v prvom rade vecou názoru, čo možno považovať za variant a čo nie, ale na základe vyššie uvedeného kritéria musíme skorigovať ten starší názor,^{28/} podľa ktorého medzi varianty krásnej historky patrí napr. cigánska balada Anrus a Rukuj, srbské hrdinské pieseň Mujo a Alija atď.

Musíme dať za pravdu Bertalanovi Korompaymu,^{29/} ktorý vyvracajúc teóriu Jánoša Hontiho, pochybuje o tom, či možno považovať za varianty povesti waltherovského typu a od nemeckého pôvodu za pravdepodobnejšie pokládať juhoslovanské príbuzenstvo. A skutočne, súboj vedný o devu nie je najdôležitejšou časťou maďarských spracovaní. Za va-

riant piesne o Siládim a Haďmášim môžeme považovať i takú pieseň, v ktorej iba jeden muž unáša pannu a tak nemôže dôjsť k súboju. Je predstaviteľný, ale už málo presvedčivý ten výklad Korompayho, že z juhoslovanskej povesti s jedným hrdinom sa vyvinula povest s dvoma hrdinami tak, že ženatého hrdinu, unášajúceho pannu, primysleli k jeho slobodného švagra alebo syna, ktorému on na ceste sľúbil, že mu dá pannu za manželku. Zápolenie dvoch mužov o jednu pannu je medzinárodným národopisným motívom: tak je to napr. v srbskej piesni Mujo o Alija. Maďarská krásna historka mohla vzniknúť i splynutím, kontamináciou rozličných motívov.

Z výskytu podobných motívov vo veľmi mnohých piesňach - z ktorých vyššie sme uviedli iba najdôležitejšie typy - možno usudzovať na komplikovaný vzájomný vplyv medzi mnohými výtvarmi ľudovej i umeleckej poézie: jedna z druhej v priebehu času viackrát mohla prebrať určité časti. Jednu otázku však možno riešiť: Právě varianty historky o Siládim a Haďmášim sú medzi uhorskými, medzi juhoslovanskými a rumunskými národmi, bojujúcimi s Turkami, známe. V rozličných juhoslovanských verzách nenachádzame iba jeden dlhší motív krásnej historky: horekovanie panny počas súboja.

Vylúpnutie pôvodnej povesti z rôznych epických spracovaní je i preto ťažké, lebo máme porovnať výtvary umeleckej poézie s neskoršími zapsanými ľudovou tradíciou a o vierohodnosti týchto z filologického hľadiska vždy možno pochybovať.

Pri určovaní vzniku epického výtvaru ľudovej poézie musíme brať do úvahy vždy dva časové údaje: predpokladnú dobu vyprávaneho deja a dátum jeho zápisu. A toto posledné sa u nás vo väčšine prípadov uskutočnilo i o niekoľko storočí neskoršie, lebo väčšina zbierok ľudovej poézie pochádza z XIX. storočia a za takú dobu sa text ľudovej tradície veľmi zmení. Ako dôkaz môžeme uviesť maďarskú epickú pieseň, napísanú na prelome XVI. a XVII. storočia Pajkos ének^{30/} (Samopásna pieseň), ktorá vzhľadom na jej štýl sotva sa podobá na naše ľudové balady, vztahujúce sa k XVI. storočiu, ale zapísaných až v XIX. storočí: napr. na Kádár Kata (Kata Kádárová) alebo na Fogoly ketona (Zajatý vojak).

Pre vyššie uvedené príčiny nemôžeme považovať za dostatočne presvedčivý ten výklad Jánoša Hontilho v štúdií Dejiny textu povesti o Siládim a Haďmášim,^{31/} podľa ktorého maďarská ľudová balada zachovala pôvodnejší, vierohodnejší text než krásna historka. Podobne ako Honti i my pokladáme za bezpochybné, že medzi ľudovou baladou a medzi

krásnou historkou, majúcou tu istú tému, je tesné spojenie, ale text krásnej historky pokladáme za vierohodnejší a skôr predpokladáme, že táto tejto mal vplyv na ľudovú baladu než opačne. Honti napr. predpokladá, že "v základnom texte" miesto Mihala, spomínaného Semendrijským anonymom stál Miklós Szilágyi, hoci opak toho je omnoho pravdepodobnejší, lebo v maďarskej ľudovej poézii zvykli obyčajne zmeniť historické meno upadnuté do zabudnutia. Myslíme, že je správnejší ten predpoklad, že krásna historka z XVI. storočia bola "základným textom" pre neskoršie napísanú maďarskú ľudovú baladu.

Nepovažujeme za neopodstatnený ten predpoklad Rezsőa Szegedyho, že slovenská krásna historka v "Národných spievankách" mohla mať vplyv na chorvátske ľudové piesne^{32/}, zložené na Zrínyiho, ktoré stoja k nej najbližšie a z ktorých prvú uverejnil Ivan Kukuljević, stápanec Jána Kollára v r.1847. Toto protirečenie sa dá vysvetliť vtedy, ak predpokladáme, že okrem známych textov jestvovali i varianty dnes ešte neznáme: dá sa teda predpokladať, že krásna historka mala svoju predchodkyňu i v ľudových povestiach, ale dnes známe výtvory ľudovej poézie nie sú s ňou totožné, ale sú neskoršie zápiaty, na ktoré i pieseň Semendrijského Anonyma mohla mať vplyv.

Ako príklad na komplikovaný vzájomný vplyv umeleckej poézie a ľudovej poézie ako, i chorvátskych - maďarských a slovenských textov môžeme uviesť ešte krásnu historku o **K r á l' o v i B e l o v i** a o **B a n k ó o v e j** d c é r e, ktorú preložil tiež neznámy básnik na hrade Šintava na Slovensku z chorváčtiny do maďarčiny. V juhoslovenskej ľudovej poézii má i viac variantov, ale pôvodnú chorvátsku historku ešte nenašli. Jej tematika - deva prestrojená za muža - sa vyskytuje i vo viacerých variantoch slovenských ľudových balád.^{33/} Táto medzinárodné rozšírená niatorka ukazuje určitú podobnosť s motívom prestrojenia v historke Siládi a Haďmáši, ktorý sa v juhoslovenskej poézii rôznym spôsobom opisuje a ktorý nám znova pripomína meno Gáspára Ráskayho. V jeho diele Vítěz Franciskó je tiež možno nájsť ženu preoblečenú za muža, ktorej úloha sa v mnohých bodoch zhoduje s úlohou Bankóovej dcéry a hrdinky slovenskej ľudovej balady.

Ďalší predpokladali, že všetky tri maďarské krásne historky sú juhoslovenského pôvodu. Nie je to v určitej spojitosti i s autorovou osobou? Je jasné, že dej historky Siládi a Haďmáši, Vítěz Franciskó a Bankóova dcéra dokazujú skutočnosť, že v XVI. storočí jestvovali slovenské, juhoslovenské a maďarské kultúrne styky. (Motív prestrojenia možno nájsť i v druhej slovenskej ľudovej balade,^{34/} podľa ktorej kráľ Matěj prestrojený za ženu získava si dcéru rakovského kováča).

Folkloristi sú toho názoru, že historky, v ktorých sa deva prestrojí za vojaka, sú juhoslovenského pôvodu.^{35/} József Bajza v jednej svojej štúdií dokazuje, že pôvodinou pre maďarskú historku o Banó-ovej dcére je jedna omnoho kratšia a len čiastočne sa s ňou znodujúca chorvátska romanca zo Šupronskej stolice.^{36/}

Konkrétny prameň historky o Siládím a Haďmášim s úplnou presnosťou je ťažko dokázať, lebo jej najstaršie písané varianty sa nám zachovali iba zo zápisov XVIII. storočia. Výsledky bádania o predpokladných skorších variantoch tejto povesti môžu byť prirodzene iba hypotézou: v otázke jej pôvodu sme sa nedostali k takým konkrétnym uzáverom, ako pri porovnávaní slovenského a maďarského textu. Na základe maďarskej záverečnej strofy, historických mien z XV. storočia a veľkého počtu variantov predpokladáme, že podobná povesť jestvovala už i pred zložením krásnej historky. Doterajšie hypotézy, ktoré odzneli o predpokladanom prameni Smedrijského Anonyma možno zhrnúť takto: a/ preložil ju zo slovančiny, b/ preložil ju z juhoslovančiny alebo latinčiny, c/ prepracoval ju zo staršej maďarskej historky.

Všetky tri predpoklady môžu byť viac alebo menej pravdepodobné, ale musíme spomenúť ešte jednu, novšiu hypotézu. Pri skúmaní krásnej historky videli sme určité protirečenie medzi mimoriadne stručným dialogickým a obrátnym prednesom a medzi primitívnym veršovaním. Ďalšou osobitosťou textu krásnej historky je, že niekde je krátky a púšťa sa do zbytočných opakovaní: Napr. prvý riadok ôsmej strofy a posledný riadok deviatej strofy vyjadrujú tú istú myšlienku. Tento zjav vyvoláva v dvadsiatej strofe zmätok, lebo v devätnásťkej básnik už povedal, že hrdinovia už zvíťazili v boji s Turkami, ktorí ich prenasledovali a že ich i pobili, ale potom sa zas vracia k boju. V slovenskom variante sa tento motív podrobnejšie opisuje v dvoch strofách, ale i tu najprv zabijú prenasledovateľov a potom sa ešte píše o tom, že bojujú s nimi. V niektorých juhoslovenských variantoch tento motív je bez protirečenia: dlho a častejšie sa bijú. Tento fakt nás vedie k tomu názoru, že krásna historka je vyprávanie obsahujúcej dlhšej (po prípade spojenej z viacerých diel) historky. Mladý básnik podľa našej mienky skracoval: takto mohlo vzniknúť to protirečenie, že dvakrát hovorí o jednom boji (v origináli to videl viackrát alebo podrobnejšie) a tým sa dá vysvetliť i jej baladická stručnosť.

P o z n á m k y

- 1/ Slovenské varianty sú vydané v zbierkach: Ján K o l l á r : Národné splevanky, Bratislava 1953. Rudo B r t á ň : Histo-
rické piesme, Bratislava 1953. Ján M i š i a n i k : Antológia
staršej slovenskej literatúry, Bratislava 1964. Maďarské varian-
ty: Régi magyar költők tára, zv. VII, Budapest 1912. Kárászov
fragment v časopise Irodalomtörténeti Közlemények (v ďalšom ItK.)
1958, 528-9.
- 2/ C s a n d a S á n d o r , A törökellenes és kuruc harcok költés-
zetének magyar-szlovák kapcsolatai, Eudapest 1961.
- 3/ T o l d y F e r e n c , A magyar költészet kézikönyve a mohácsi
vészről a jelenkorig, Pest 1854, II.vyd.1876, 45.
- 4/ T h u r y J o z s e f , Szilágyi és Hajmási históriája, ItK
1893, 293-306.
- 5/ S z e g e d y R e z s ő , c.d., ItK 1915, 30-31.
- 6/ K e r d o s A l b e r t , c.d., E.Ph.K. 1885, 585-616.
- 7/ S z e g e d y R e z s ő , c.d.
- 8/ H o n t i J á n o s , c.d., ItK 1930, 303-321.
- 9/ H o n t i J á n o s , c.d., Ethnographia, 1930, 25-37.
- 10/ K o r o m p a y B e r t a l a n , Szilágyi és Hajmási históriá-
ja a szlovéneknél és a magyar monda eredetkérdése, ItK 1953,
218-227.
- 11/ Hudová baladu uverejňuje A r a n y -- G y i l a i : Magyar Nép-
költési Gyűjtemény I, Pest, 1872, 160. Zlomok dlhšej verzie tamže,
158.
- 12/ Uverejňuje B e r t a l a n K o r o m p a y , c.d.
- 13/ Ben Zrinjanin i Begzoda djevojka. N. A n d r i ć , Zenske pjes-
me zv. II. 81-91. Zagreb 1914.
- 14/ Ben Zrinjanin i kćer caricina. I. S. K u k u l j e v i ć ,
Pjesme zv. IV., 142-145. Zagreb 1847.
- 15/ Tannovanje bana Zrinjanina. A n d r i ć i c. d. , 78-81.
- 16/ Ben Zrinovic u pesmi, Novi Sad, 1904. Starší variant: B o g i š i ć
B a l t a z a r , Narodne pjesme iz starijih najviše primorskih
zapisa, Beograd 1878, 40-42.
- 17/ Marko Kraljević prevario Arapku djevojku. Margalits Ede, Králje-
vics Márko. Olcsó Könyvtár, 1107-111C, 8.33.
- 18/ B o g i š i ć , c.d.
- 19/ B o g o l j u b P e t r a n o v i ć , Srpske narodne pjesme iz
Bosne i Hercegovine (A koszovói lányka, 164-172.) Beograd 1870.
- 20/ Budapesti Szemle. 1888, 287-289.
- 21/ Budapesti Szemle. 1888, 289-291.
- 22/ Budapesti Szemle. 1888, 292-293.
- 23/ Budapesti Szemle. 1888, 294-295.
- 24/ Budapesti Szemle. 1888, 296.
- 25/ A koszovói lányka, 69-75.
- 26/ H e r m . S c h n e i d e r , Germanische Heldensage I. Berlin u.
Leipzig 1928, 331.
- 27/ H e i n z e l , Über die Walthersage. Wien, 1888, 2.
- 28/ H e r r m a n A n t a l , A Szilágyi és Hajmási című népballada
és rokonságai. Budapesti Szemle, 1888, 284-297.
- 29/ K o r o m p a y B e r t a l a n , c.d.
- 30/ C s a n d a S á n d o r , Ismeretlen költemények a XVI. század-
ból. A Hét 1959. 8. 10.
- 31/ H o n t i J á n o s , c.d. ItK, 1930, 312-14.
- 32/ S z e g e d y R e z s ő , c.d. ItK, 1915, 36.
- 33/ Jej varianty: H o r á k , Slovenské Hudové balady, Bratislava

- 1956, 157-169; K o l l á r , Národné spievanky, Bratislava 1953, zv. II.17. Výletel vták, Budapešť 1955-60-61; B a r t o k E é l a , Slovenské ľudové piesne, Bratislava 1959, 248-1016.
- 34/ H o r á k , c.d. 123-25.
- 35/ H o r á k , Výber slovenskej poézie ľudovej, zv.I, 1925, 116-117. Národopisný věstník čsl. XVI. 1923, str. 173.
- 36/ B a j z a J ó z s e f , Chorvatsky variant piesne Bankó lánya zo Západného Maďarska, Irodalomtörténet 1934, 9-20.

A SZILÁGYI ÉS HAGYMÁSI SZÉPHISTÓRIA
BALKÁNI ÉS KELETEURÓPAI VÁLTOZATAI

A szerző a Szilágyiról és Hagymásiról szóló epikus ének keleteurópai és balkáni változatait hasonlítja össze. Megállapítja, hogy a magyar és a szlovák variánsok között fordítási viszony áll fenn, míg a délszláv, román, cigány és más nyelvű változatoknak csak egyes motívumai azonosak a magyarországi széphistóriákkal. A történet legrészletesebben és legtöbb változattal a szerbhorvát hősköltészetben található meg.